

УВОД

По угледу на **Стандард старословенског ћириличног писма** Београдске конференције потребно је учинити напор да се изради и **Стандард старословенског глагољичког писма**. (Стандард старословенског ћириличног писма, усвојен јуна месеца 2008. г., као и неопходна објашњења у формату PDF, са глифовима и лигатурама, можете наћи на: <http://www.cirilica.net> или <http://www.sanu.ac.rs/Cirilica/Cirilica.aspx>).

Аутори представљају трећи, допуњен предлог у коме се табеларно доносе велика и мала слова (редна), без надметнутих слова, надредних знакова, интерпункцијских знакова и бројева. Основна намена овог делимичног инвентара јесте у томе да омогући транслитерацију између различитих писама старословенског језика и његових редакција.

Карактери су подељени на основне (црна боја) и функционалне јединице (црвена боја) и оне чине Стандард. У табели су још дата и слова за транслитерацију (зелена боја) између обле глагољице, угласте глагољице и ћирилице.

Намера је била да се направи систем старословенских писама која би између себе била компатибилна, што би омогућавало аутоматску транслитерацију простом заменом фонта. Тако би, рецимо, онај ко жели да има ћириличку и глагољичку верзију глагољског оригинала, текст куцао глагољцом а потом, променом фонта, аутоматски добијао ћирилицу и обрнуто.

Постоје мање разлике (и одговарајући технички проблеми) између ћирилице и обле глагољице, али и веће разлике између угласте глагољице и осталих система. У реформисаној угластој глагољници, наиме, нека слова више не постоје. У овим случајевима због транслитерације, унели смо релевантне јединице претходног система.

Компатибилност писама изводи се простом заменом фонта. Будући да фонтови немају Уникод-кодове (ћирилица, глагољица и латиница имају различите кодове у Уникоду), за кодну страну је узета „проширена“ латиница. Овај систем може се у потпуности користити за текстове који су рашчитани (текстови у којима су надметнута слова спуштена у ред, речи размакнуте, а скраћенице разрешене).

Дате су две латиничке транслитерације:

1. Традиционална (типа „broad transliteration“) за кориснике које занима садржај текста, али не и његова формална страна. Из ње није могуће добити прецизну информацију о оригиналној графетичкој (графичкој) структури текста због тога што неке хомофоне јединице имају исти знак у транслитерацији.
2. Компјутерска (типа „narrow transliteration“) која води рачуна о облицима слова и омогућава једнозначну транслитерацију из једног писма (система) у друго. У њој се налазе и савремена ћириличка слова.

Обе транслитерације су графетичке, али не и графемске, тј. оне представљају структуру писменог система само формално. Због тога, на пример, глагољичко + у сваком контексту се представља као „а“ иако може имати и бројну вредност „1“; такође се и ѿ (ижица) транслитерује увек као v иако постоје случајеви у којима исти знак служи за „у“.

Латиничка транслитерација је иначе проблематична јер постоји више стандарда (ISO, GOST итд.) који на различите начине третирају иста слова.

Захваљујемо се на корисним саветима Матеу Жагару са Одсека за кroatистику Филозофског факултета Свеучилишта у Загребу и Виктору Савићу са Института за српски језик САНУ, Београд.

Аутори сматрају да је неопходно организовати међународну конференцију која би утврдила Стандард старословенског глагољичког писма.

Хајнц Миклас
Институт за славистику, Универзитет у Бечу

Зоран Костић
Задужбина светог манастира Хиландара

INTRODUCTION

On the model of the **Standard of the Old Slavonic Cyrillic Script** of the Belgrade Conference it is necessary to elaborate also a parallel **Standard of the Old Slavonic Glagolitic Script** (for a PDF version of the *Standard of the Old Slavonic Cyrillic Script*, adopted in June 2008, with the necessary explanations, glyphs and ligatures, see: <http://www.cirilica.net> or <http://www.sanu.ac.rs/Cirilica/Cirilica.aspx>).

The authors now present a third, supplemented proposal consisting of a character table containing majuscule and minuscule letters (on the line), but no superscript letters, diacritical and punctuation marks, or numbers. The primary purpose of this partial inventory is to enable the transliteration of the different scripts of the Old Slavonic language and its redactions.

The characters are divided into basic (in black) and functional units (in red), and these constitute the Standard. In addition, the table contains characters for simple transliteration (in green) from Round and Square (Angular) Glagolitsa as well as from the Cyrillic script.

We have tried to create a system of mutually compatible Old Slavonic scripts, enabling automated transliteration by simple font switching. In this way, e.g., someone wishing to have a Cyrillic and a Glagolitic version of an original Glagolitic text, can type the text in Glagolitic and then, by changing the font, automatically obtain the Cyrillic version, and vice versa.

There are some minor differences (and similar technical problems) between the Cyrillic and the Round Glagolitic script, and major ones between the Square (Angular) Glagolitsa and the other systems. In particular, some characters no longer exist in the reformed Square Glagolitsa. In these cases we have introduced the relevant units of the earlier system for transliteration purposes.

Compatibility between scripts is achieved by simple font switching. Since the fonts do not have Unicode codes (in Unicode the Cyrillic, Glagolitic and Latin scripts have different codes), an “expanded” Latin set has been used as the CodePage.

The present system is fully applicable to all transcribed texts (i.e., those in which the superscripts have been brought down on to the line, and *scriptio continua* and abbreviations have been resolved).

Two Latin transliterations are offered:

1. The traditional one (of the “broad transliteration” type) for those interested in the content of the text and not in formal aspects of the original. It cannot provide accurate information on the exact graphemic structure of the text, because certain homophonous units are transliterated with one and the same sign.
2. A computerized one (“narrow transliteration” type) which takes account of the character shape and enables one-to-one transliteration from one script (writing system) into another. It also contains letters of the modern Cyrillic script.

Both transliterations are graphetic, not graphemic, i.e., they represent the structure of the writing system only formally. Therefore, e.g., Glagolitic + is transliterated in all contexts as “à”, although it may also have the numerical value “1”, or a (Izhitsa) is always transliterated as *v*, even though there are cases in which the same character serves as “u”.

A disadvantage of the Latin transliteration is the existence of a number of standards (ISO, GOST, etc.) which render the same characters in different ways.

We are indebted to Mateo Zagar, Department of Croatian Studies, Faculty of Philosophy of the University of Zagreb, and Viktor Savić, Institute of Serbian Language, SANU, Belgrade, for their useful advice.

The authors recommend organizing an international conference in order to elaborate the Standard of the Old Slavonic Glagolitic Script.

Heinz Miklas
Institute of Slavic Studies, University of Vienna
Zoran Kostic
Foundation of the Holy Monastery Hilandar

СТАНДАРД ГЛАГОЉИЧКОГ ПИСМА СА ТРАНСЛИТЕРАЦИЈОМ

Црно – Основна, **Црвено** – Функционална, **Зелено** – Слова за транслитерацију

	Глаг. обла		Глаг. угласта		Бројна вредност	Кирилица		Бр. вред.	Старословен. име	Лат. транс.	
										трад.	комп.
26	Ѡ	ѡ	Ѡ	ѡ	400	Ѡ	ѡ	(400)	оукъ (оникъ)	ou	ou
27	Ѣ	ѣ	Ѣ	ѣ	400	Ѣ,Ѣ	Ѣ,Ѣ	(400)	ѡкъ (лигатура)	u	ǫ
28	Ѥ	ѥ	Ѥ	ѥ	500	Ѥ	ѥ	500	фрътъ	f	f
29	Ѧ	ѧ	Ѧ	ѧ	500	Ѧ	ѧ	500	фрътъ	f	f
30	Ѩ	ѩ	Ѩ	ѩ	600 (6000*)	Ѩ	ѩ	600	ѡѣр(оуѡнн)ъ	h/ch	h
31	Ѫ	ѫ	Ѫ	ѫ	(600*)	Ѫ	ѫ		ѡѣѣр (палатално)	h'/ch'	ĥ
32	Ѭ	ѭ	Ѭ	ѭ	700	Ѭ	ѭ	800	ѡ	ω	ω
33	Ѯ	ѯ	Ѯ	ѯ		Ѯ	ѯ		ѡтъ	ω(t)	ω̄
34	Ѱ	ѱ	Ѱ	ѱ	(40*)	Ѱ	ѱ		кнтъ	(k*)	ќ
35	Ѳ	ѳ	Ѳ	ѳ	800	Ѳ	ѳ		ѡа	št, ć	щ
36	Ѵ	ѵ	Ѵ	ѵ	900	Ѵ	ѵ	900	ѡн	с	с
37	Ѷ	ѷ	Ѷ	ѷ	1000	Ѷ	ѷ	90	ѡѣѡѡ	č	č
38	Ѹ	ѹ	Ѹ	ѹ	2000	Ѹ	ѹ		ѡа	š	š
39	Ѻ	ѻ	Ѻ	ѻ	(3000*)	Ѻ	ѻ		ѡѣ	ъ	ъ
40	ѽ	ѿ	ѽ	ѿ	(3000)	ѽ	ѿ		ѡѣ, štarić	ı/ъ	ı
41	ѻѻ	ѻѿ	ѻѻ	ѻѿ		ѻ	ѻ		ѡѣ	у	ѳ
42	ѻѻѸ	ѻѻѹ	ѻѻѸ	ѻѻѹ		ѻѸ	ѻѹ		ѡѣѸ	у	ѻѸ
43	ѻѻѺ	ѻѻѻ	ѻѻѺ	ѻѻѻ		ѻѺ	ѻѻ		ѡѣѺ	у	ѻѺ
44	ѻѻѶ	ѻѻѷ	ѻѻѶ	ѻѻѷ		ѻѶ	ѻѷ		ѡѣѶ	у	ѻѶ
45	ѻѻѸ	ѻѻѹ	ѻѻѸ	ѻѻѹ	(4000*)	ѻѸ	ѻѹ		ѡѣѸ	ѳ	ѳ
46	ѻѻѽ	ѻѻѿ	ѻѻѽ	ѻѻѿ		ѻѽ	ѻѿ		ѡѣѽ, štarić	ı/ъ	ı
47	ѻѻѻѻ	ѻѻѻѿ	ѻѻѻѻ	ѻѻѻѿ		ѻѻ	ѻѻ		ѡѣѻѻ	у	ѻѻ
48	ѻѻѻѸ	ѻѻѻѹ	ѻѻѻѸ	ѻѻѻѹ		ѻѻѸ	ѻѻѹ		ѡѣѻѻѸ	у	ѻѻѸ
49	ѻѻѻѺ	ѻѻѻѻ	ѻѻѻѺ	ѻѻѻѻ		ѻѻѺ	ѻѻѻ		ѡѣѻѻѺ	у	ѻѻѺ
50	ѻѻѻѶ	ѻѻѻѷ	ѻѻѻѶ	ѻѻѻѷ		ѻѻѶ	ѻѻѷ		ѡѣѻѻѶ	у	ѻѻѶ

* Реконструкција Константинове глаголице

СТАНДАРД ГЛАГОЉИЧКОГ ПИСМА СА ТРАНСЛИТЕРАЦИЈОМ

Црно – Основна, Црвено – Функционална, Зелено – Слова за транслитерацију

Бр.	Глаг. обла		Глаг. угласта		Бројна вредност	Кирилица		Бр. вред.	Старословен. име	Лат. транс.	
	1	2	3	4		5	6			трад.	комп.
51	А	А	Ѧ	Ѧ	4000 (5000*)	Ѧ	Ѧ		ѦТЬ	ě/ê	ě
52	Ѯ	Ѯ	Ѱ	Ѱ	5000 (8000*)	Ѯ	Ѯ		Ѯ(ЖЕ)	ju	û
53	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ		Ѧ	Ѧ		Ѧ(ЖЕ)	ja	â
54	Ѣ	Ѣ	Ѣ	Ѣ		Ѣ	Ѣ		Ѣ(ЖЕ)	je	ê
55	Ѡ	Ѡ	Ѡ	Ѡ		Ѡ	Ѡ	900	ѠСЪ	ę	ę
56	Ѡ	Ѡ	Ѡ	Ѡ		Ѡ	Ѡ		ѠСЪ	’ę	’ę
57	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ	(7000*)	Ѧ	Ѧ		ѦСЪ	o	o
58	Ѧ ³	Ѧ ³	Ѧ	Ѧ	(9000*)	Ѧ	Ѧ		ѦСЪ	ę	ę
59	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ	6000 (9000*)	Ѧ	Ѧ		ѦСЪ	je	ê
60	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ		Ѧ	Ѧ		ѦСЪ	jo	ô
61	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ		Ѧ	Ѧ	60	ѦН	ξ	ξ
62	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ		Ѧ	Ѧ	700	ѦН	ψ	ψ
63	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ		Ѧ	Ѧ	9	ѦНТА	θ	θ
64	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ		Ѧ	Ѧ	400	НѦСЪ	u	u
65	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ	(400*)	Ѧ	Ѧ		НѦНЦА (ВПОСТАСЪ)	u	v
66	Ѧ	Ѧ	Ѧ	Ѧ		Ѧ	Ѧ		ПАѦРЪКЪ	’	’
67											
68											
69											
70											
71											
72											
73											
74											
75											

³ Старија, првобитна вредност

